

Pekka V. Virtanen 1929–2020

Yhdyskuntasuunnittelun ja maapolitiikan vaikuttaja

Hilkka Lehtonen, Mervi Ilmonen & Matti Pallasvuo

Professori Pekka Veikko Virtanen kuoli 15.8.2020 Espoossa. Hän syntyi Lappeenrannassa 1929 ja kävi koulua ensin Viipurissa ja sitten Imatran yhteiskoulussa. Pekka valmistui Teknillisestä korkeakoulusta diplomi-insinööriksi 1951 ja tohtoriksi 1975. Hän kirjoitti alansa kysymyksistä vallan ahkerasti niin ammattilehtiin kuin mielipidesivuillekin. Hänen julkaisuistaan on otettu myös uusintapainoksia ja niitä on käytetty oppimateriaaleina. Vähän ennen eläkkeelle lähtöään hän julkaisi pienen, mutta laajaa kiinnostusta herättäneen aforismikirjason ”Maan(käytön)läheisiä taskukokoisia ajatuksia”. Työtoverit ja muu lähipiiri tunsivat hänet Pekka Veenä.

Pekka työskenteli puolustusvoimien topografikunnassa 1953–1955. Sen jälkeen hän toimi kiinteistöinsinöörinä ja kauppalangeodeettina Lauritsalassa, Lappeenrannan kyljessä. Kymenlaakson Seutusunnitteluyhdistyksen, myöhemmin Seutukaavaliiton seutukaavajohtajaksi hänet valittiin 1965. Tuolloin hän toimi myös erikoisopettajana TKK:ssa.

Teknillisen korkeakoulun kiinteistöopin professoriksi maanmittausosastolle Pekka nimitettiin 1976. Hän laajensi opetuksen sisältöä ja ajantasaisuutta merkittävästi. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus YTK:n professorina ja johtajana TKK:ssa hän toimi viimeiset työvuotensa, vuoteen 1996. Tässä tehtävässä hän seurasi YTK:n pitkäaikaista johtajaa professori, arkkitehti Olli Kivistä. Virtasen tietynlainen peräänantamattomuus laitoksen johtajana näkyi esimerkiksi vuotuisissa tulosneuvotteluissa TKK:n rehtorin kanssa.

Pekan näkemyksen mukaan Suomesta puuttui monialainen yhdyskuntasuunnittelun koulutus eli ns. planner-koulutus. Vahvoja esikuvia sille löytyi Sveitsistä, Italiasta, Britanniasta ja Hollannista. Omassa työssään hän edisti myös vahvasti yhdyskuntasuunnittelun kansainvälistymistä. Hänen aloitteestaan Teknillinen korkeakoulu liittyi AESOP:iin (Association of European Schools of Planning) jo verkostoa perustettaessa 1980-luvun lopulla¹.

1 Kunzmann, Klaus R. Giving birth to AESOP: http://www.aesop-planning.eu/en_GB/what-is-planning

AESOP:in perustaminen oli osa 1970-luvun lopulta alkanutta Euroopan ja globaalin järjestyksen muutosta. Nykyhetkestä tarkasteltuna kansainvälisen yhteistyön vähäisyys aina tuohon asti hämmästyttää. Kaupunki- ja suunnittelututkimusta olivat dominoineet 1900-luvun alusta angloamerikkalaiset teorit, kaupungit ja tiedejärjestöt, joita yhdisti laaja yhtenäinen kielialue ja suurkaupunkiongelmat. Paljon tutkittuja merkkikaupunkeja olivat Chicago, Los Angeles, New York sekä jossain määrin Lontoo ja Pariisi. Kansallisiin järjestöihin ja pirstaloituneisiin kielialueisiin hajaantuneessa Euroopassa ei juuri ollut tieteellistäkään yhteistyötä ennen Euroopan unionin tiivistymistä 1990-luvulla. Eurooppalaisen ja globaalin yhteistyön seurauksena pienet ja perifeerisetkin kaupungit, kuten Helsinki, ovat tulleet kansainvälisesti näkyviksi kiinnostavina tutkimuskohteina.

Pekka oli useiden AESOP:in perustajajäsenten ja tunnettujen suunnitteluvaikuttajien, kuten Giorgio Piccinaton (Università Venezia/Roma Tre), Dieter Frickin (TU Berlin) ja Patsy Healeyn (Newcastle) tuttu ja sai heidän kauttaan kutsun osallistua AESOP:in toimintaan. YTK:sta tulikin tärkeä toimija AESOP:issa. Patsy Healeyn puheenjohtajakaudella (1994–1996) hän halusi ehdottomasti Helsingissä vieraillessaan ”nähdä Pekan laitoksen” ja vietti päivän Otaniemessä YTK:n tiloissa.

Pekka suhtautui kriittisesti vapaan markkinatalouden kykyyn hoitaa parhaiten maa-alueiden hinnanmuodostusta tai saatavuutta. Niinpä hän suosittelee kunnan omistaman maan kaavoittamista ja vuotuista maanarvoveroa yksityisten rakentamattomille kaavatonteille.

Hänen arvostustaan kuvaa osaltaan se, että hän päätyi usean yhdistyksen kunniajäseneksi sekä alan ansiomerkkien että Suomen Valkoisen Ruusun Ritarikunnan I luokan ritarimerkin saajaksi. Pekka oli Yhdyskuntasuunnittelun seuran kunniajäsen. Hänet kukitettiin yhdyskuntasuunnittelun monitieteisen asiantuntijakoulutuksen, ns. Pitkän kurssin 50-vuotisjuhlassa 2018 Espoon Dipolissa.

Pekka oli monin tavoin taiteellisesti suuntautunut. Hän harrasti koko elämänsä ajan valokuvausta ja sai siitä myös palkintoja. Hänen töitään on Arjen kuvat -kokoelmassa Suomen valokuvataiteen museossa Helsingissä. Myös AESOP:in piirissä Pekka tunnettiin valokuvaajana: saattaa olla, että hänellä on kattavin kokoelma järjestön johtohenkilöistä sen alkuajoilta.

Hänen kuvataiteen ja kirjallisuuden kiinnostuksensa ilmeni esimerkiksi exlibris-keräilynä. Eräs Pekan omista exlibriksistä kuvasi arkkitehti Uno Ullbergin taidemuseota rakkaassa Viipurissa. Siinä kuvan ihmisfiguuri vilkuttaa jäähyväiset taidemuseolle vuonna 1939. Se oli Pekan mielestä Viipurin kaunein rakennus.



Pekka oli myös runouden ja kirjallisuuden ystävä. Hänen lempirunoilijansa oli hänen viipurilainen luokkatoverinsa kirjailija Eeva Kilpi. Virtasten koti puolestaan todisti Pekan kuvataiteen harrastusta: seinät olivat kauttaaltaan Pekan keräämien taiteilijoiden töiden peitossa.

Työyhteisöt oppivat tuntemaan Pekan jämpäin herrasmiehenä, omaperäisenä ajattelijana ja arvostettuna asiantuntijana. Hän paneutui esimerkiksi alaistensa ja oppilaidensa opinnäytetöihin huolella. Loppuvuotensa hän asusti espoolaisessa palvelutalossa yhdessä Ulla-vaimonsa kanssa.